

С једне стране, можемо говорити о заједничким особеностима везаним за уставни развој свих земаља „велике Европе“. Владавина права, правна демократија, давање предности људским и грађанским правима и слободама – то представља наш заједнички идеал и заједничку нам линију водилу. А тај идеал се правно спроводи у уставима и деловању уставних судова свих европских земаља.

С друге стране, не можемо да пренебрегнемо историјски, политички, економски и друштвено-културни контекст који утиче на развој уставног права и, самим тим, на деловање уставних судова, без обзира на све особености тог контекста у свакој земљи.

Проблем заштите уставних људских и грађанских права и слобода у новим демократским земљама отежава чињеница да смо се, уз тешкоће транзиционог периода, суочили и са тешкоћама глобалне економске кризе, која је погодила све европске земље. Будућност правне демократије у земљама Источне Европе непосредно зависи од тога да ли су људска и грађанска права и слободе заштићени или не.

Уставни судови морају настојати да постигну ту веома несигурну равнотежу између идеалног правног начела и настале реалности, тј. да донесу оптималну одлуку која ће у највећој мери остварити идеално начело у датим реалним, конкретним условима.

Покушај да се створи слика како су друштвени односи већ у складу са овим идеалом само продубљује јаз који постоји између оног чему се стреми и оног што заиста постоји, претећи да гурне друштво у амбис правног хаоса. Задатак судије уставног суда јесте да постепено, али доследно, превазилази тај јаз, доносећи оптималне одлуке и тиме обезбеђујући приближавање „стварног“ „идеалном“, колико је то могуће у постојећим условима.

Ово се подједнако односи и на заштиту политичких, друштвено-економских и личних права. Цивилизацијске особености правне културе ове или оне земље, као и њихове правне тековине, најочљивије су у пракси којом се штите уставна права. Искуства Западне Европе у пружању такве заштите, отеловљене у универзално признатим начелима и нормама међународног права, европским правним стандардима и одлукама Европског суда за људска права, од непроцењивог су значаја за нове демократске земље. Ослањајући се на та искуства, уставноправна тела нових демократских земаља исправљају деформације националних правних система, превазилазећи отпор културно-историјског контекста колико год је то могуће.

Међутим, није све у овом питању једнозначно. Објективно утврђен „отпор средине“ не може се увек превазићи без изазивања изузетно озбиљних (и понекад једноставно неприхватљивих) негативних последица.

Овим уопште не желим да кажем да је неопходно поводити се за јавним мњењем. Уставни суд је показао спремност да превазиђе стереотипе